

Collectie Vollgraff

Universiteit Utrecht

Universiteitsbibliotheek

Onderdeel van: Collectie Klassieke Talen en Culturen

Lemma Digitaal Repertorium:

<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/vollgraff/>

Samengesteld door: Bart Jaski, november 2025.

Versie: 26-11-2025

VOORLOPIGE INVENTARIS

Carl Wilhelm Vollgraff (1876-1967)

Vollgraff begon zijn studie Klassieke Letteren in Brussel waarna hij in Utrecht, Göttingen en Berlijn verbleef en studeerde. Na zijn promotie in 1901 met een proefschrift over Ovidius, verbleef hij ongeveer drie jaar aan de Franse school in Athene. Hij verrichte toen onder meer archeologische opgravingen in Argos.

In 1903 werd Vollgraff privaat-docent aan de Rijksuniversiteit Utrecht in 'de Grieksche en Romeinsche mythologie en in de topographie van Griekenland'. Van 1905 tot 1908 was hij tevens conservator voor het Museum van Oudheden van het Provinciaal Utrechts Genootschap, waar hij zich bezig begon te houden met Romeinse archeologie. In 1908 werd hij hoogleraar Griekse taal- en letterkunde aan de Rijksuniversiteit Groningen. In 1917 verhuisde Vollgraff naar Utrecht, waar hij zijn vader Johannes Christoph Vollgraff (1848-1920) opvolgde in de leerstoel Oud-Grieks. Vollgraff hield in zijn carrière vast aan een filologisch-historische benadering van de klassieke periode. In 1920 werd hij lid van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen.

Vollgraff leidde als archeoloog de opgravingen in het Griekse Argos en tussen 1933 en 1935 op het Domplein te Utrecht. Hij ging in 1946 met emeritaat en overleed in 1967 in Zeist. Zijn broer was de natuurkundige Johan Adriaan Vollgraff (1877-1965).

DE COLLECTIE

De collectie bestaat uit collegeaantekeningen van Vollgraff als student in Brussel (1894-6), Göttingen (1896-7) en Berlijn (1897-9). Docenten die worden genoemd zijn: Léon Vanderkindere (1842-1906); Wilhelm Dilthey (1833-1911), Wilhelm Meyer (1845-1917), Gustav Roethe (1859 -1926), Enno Friedrich Wichard Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff (1848-1931), Georg Kaibel (1849-1901); Hermann Alexander Diels (1848-1922), Heinrich Friedrich Reinhard Kekulé von Stradowitz (1839-1911), Franz Botho Graef (1857-1917), Otto Hirschfeld (1843-1922), Hermann Schöne (1870-1941) en Johannes Vahlen (1830-1911) (in dozen 1 en 2)

Er zijn zestien collegedictaten van Vollgraff uit zijn tijd in Utrecht als privaatsdocent (1904-8), Groningen (1908-17) en Utrecht (1917-46), waarbij hij vaak noteerde in welke jaren hij deze colleges heeft gegeven (al is dit niet noodzakelijkerwijs compleet). Ze zijn hier opgenomen in chronologische volgorde (nummers 32-47). Verder is er nog divers materiaal: Een collatie van Leiden, UB, Ms. Gr. Voss. Q.6 (Aeschylus, Sophocles) van Ernst Julius Kiehl (1827-73), en Vollgraffs Nederlandse vertaling van Antiphon, VI (beide in doos 2).

HERKOMST (met dank aan Gert Knepper)

Zover kan worden nagegaan kwam de Collectie Vollgraff ergens tussen zijn emeritaat in 1946 en overlijden in 1967 in handen van Gerrit Jan Marie Jozef te Riele (1922-2014), de executeur-testamentair van Vollgraff (zie nr. 43). Het archief bevatte ook opgravingsdagboeken, foto's en diploma's. Het is waarschijnlijk dat de collectie gesplitst is, de opgravingsdagboeken, enz., werden aan het Universiteitsmuseum overgedragen, de collegedictaten aan Willem Jacob Verdenius (1913-1998), die in 1942 bij Vollgraff was gepromoveerd en hem in 1947 opvolgde als hoogleraar Griekse taal- en letterkunde te Utrecht. Verdenius maakte een lijst van Vollgraffs collegeaantekeningen. In 1978 ging hij met emeritaat. Hij heeft de collectie toen wellicht overgedragen aan zijn opvolger, Antonius H.M. Kessels, die tot 1986 hoogleraar Klassieke Talen te Utrecht was. Met de opheffing van het Instituut Klassieke Talen was er daarna geen nieuwe hoogleraar meer, en de collectie kwam uiteindelijk op onbekende wijze terecht in het University College, dat in 1998 is opgericht. Het werd door Sebastiaan (Bas) van Bommel, docent Literature and Classics, aangetroffen in de kamer van het University College waar hij in 2008 was aangesteld. Hij heeft het in september 2025 overgedragen aan de Universiteitsbibliotheek. Doordat het archief verschillende keren is verplaatst kunnen vooral de kleinere bladen met aantekeningen uit de klappers zijn gevallen en op de verkeerde plek weer zijn ingevoegd. De ingevoegde bladen zijn daar gelaten waar zij zijn aangetroffen.

VOORLOPIGE INVENTARIS

Doos 1: Collegeaantekeningen van Vollgraff als student

Brussel

1. Vanderkindere: Histoire de l'Antiquité I, okt. 1894.
2. (Vanderkindere): Histoire de l'Antiquité II, dec. 1894
3. Vanderkindere I: Institutions de la Belgique au Moyen Âge.
4. Vanderkindere II: (Institutions de la Belgique au Moyen Âge, suite), 1895/6.
Met 2 losse bladen met aantekeningen.
5. Vanderkindere IV: Histoire romaine, (1894/5).
6. Vanderkindere V : (Histoire romaine, suite), 1894/5.
7. Vanderkindere: Histoire contemporaine II. Met 2 losse bladen met
aantekeningen.
8. Plauti. Miles gloriosus (ed. Lorenz), sept. 1895. Met 2 losse bladen met
aantekeningen.
9. Cicero, Adnotationes ad *Libros de oratore*, sept. 1895.
10. Homerica I, 1895 (K. Lehrs, *De Aristarchi studiis Homericis*, 1833 / 1865).
11. Homerica II, jan. 1896.

Göttingen

12. Dilthey: Archeologische Uebungen, Wintersemester 1896/7. Met 45 losse
bladen: Der Alexandersarcophag (op de achterkant, doorgekrast, reproductie
van teksten van Ovidius en 1 x Vergilius), en 3 losse bladen: Cod. Bern. 363,
Sythoff 1897 (op de achterkant, doorgekrast, reproductie van teksten van
Ovidius).
13. W. Meyer: Geschichte der lateinischen Dichtung des Mittelalters,
Wintersemester 1896/7.
14. Roethe: Hauptströmungen der deutschen Litteratur des im 19ten
Jahrhundert, Wintersemester 1896/7.
15. Von Wilamowitz: Griechische Lyriker I, Wintersemester 1896/7.
16. Von Wilamowitz: Griechische Lyriker II, Wintersemester 1896/7. Met 2 losse
bladen over Griekse lyriek (op de achterkant, doorgekrast, reproductie van
teksten van Cicero), 7 bladen met reproducties van Griekse teksten, en 4
opgevouwen bladen over Griekse lyriek.
17. Von Wilamowitz: Seminar Thukydides: Archeölogie, Wintersemester 1896/7;
Kaibel: Seminar Ps. Xenophon: De Republica Atheniensium, Sommersemester
1897; Thuk(ydides) II.

Berlijn

18. Diels: Uebungen über ausgewählte Fragmente der Vorsokratiker, Wintersemester 1897/8. In cahier met gedrukte kalenders. Met 1 blad: reproductie van: Anaximanders Kosmos; en 1 blad met Griekse teksten.
19. Diels: Geschichte der griechischen Philosophie II, Wintersemester 1897/8. Met 1 dubbelblad en 1 opgevouwen blad met aantekeningen.
20. Kekulé: Einführung in die Archeologie, Wintersemester 1897/8. Met 2 losse bladen over middeleeuwse geschiedenis.
21. Kekulé: Uebungen. Inclusief aantekeningen van colleges van Graef (Vasenkunde), Hirschfeld (Römische Kaisergeschichte) en Von Wilamowitz (Die Götter Griechenlands). Heft I. Vervolg in nrs 23 en 24.
22. Von Wilamowitz: Ausgewählte alexandrinische Gedichte, Wintersemester 1897/8. Met 2 losse bladen met aantekeningen. Heft II
23. Von Wilamowitz: Kolleg 7-6-'98 (dieses Kolleg gehört in Heft II). Inclusief colleges van Graef (Vasenkunde), Kekulé en Hirschfeld, als in nr. 21 en 24, Sommersemester 1898. Met 1 dubbelblad met college Kekulé, 27 en 28 maart 1898; 3 losse bladen met aantekeningen. Heft III
24. Hirschfeld 21-6-(1898). Inclusief colleges van Graef (Vasenkunde), Kekulé en Von Wilamowitz, als in nr. 21 en 23, Sommersemester 1898. Met los 1 blad met aantekeningen, 8 losse bladen: Von Wilamowitz: Kolleg 28-6-(1898) (op de achterkant, doorgekrast, reproductie van teksten van Cicero), 1 los dubbelblad met: Plinius 36.9.199; 2 losse dubbelbladen met: Von Wilamowitz: Griechische Helkdensage.
25. Schöne: Uebungen in griechischer Palaeographie. Wintersemester 1898/9. Met 2 losse stroken met literatuurverwijzingen uit 1940 en 1952; 3 losse bladen met aantekeningen (op de achterkant, doorgekrast, reproductie van teksten van Cicero).

Doos 2: Collegeaantekeningen van Vollgraff als student (vervolg Berlijn); transcripties van Kiehl; vertaling Antiphon VI

Collegeaantekeningen van Vollgraff als student (vervolg Berlijn)

26. Vahlen: Satiren der Horaz, 27 okt. 1898. 238 losse bladen in een enveloppe.
27. Kekulé: Griechische Plastik, 10 jan. 1898 (of 1899; op enveloppe 1898/9). 60 losse bladen in een enveloppe.
28. Von Wilamowitz (over Griekse retoriek). Colleges van 6 mei 1899: 4 losse dubbelbladen; 30 mei: 6 losse bladen (op de achterkant een literaire tekst in het Frans); 20 juni: 3 losse dubbelbladen; 2 losse literatuurverwijzingen.

29. Inventaris van de aantekenboekjes, 'overgedragen aan prof.dr. W.-J. Verdenius, Klassiek Instituut, Utrecht'. Afgezien van de eerste twee items (zie nr. 30) is het volgende aantekenboekje niet aangetroffen: Kekulé: Einführung in die Archeologie II, Berlin, Wintersemester 1897/8. Hoofdzaak (andere kant): Von Wilamowitz, Griech. Rhetorik, Berlin, Somm. sem. 1899 (vgl. nr. 28).

30. Transcripties van Ernst Julius Kiehl

30a. Collatio Codex Leidiensis Q.6

Collatie van Leiden, Universiteitsbibliotheek, Ms. Gr. Voss. Q.6 (Aeschylus, Prometheus, met commentaren en glossen), met de editie van Dindorfius (Karl Wilhelm Dindorf), *Poetae scenici Graeci* (1830). Geschreven door Ernst Julius Kiehl (1827-73). Cahier, 19 pp. beschreven.

30b. Sophoclis Fragmenta quae Etymologico Magno continentur

Vergelijking tussen de edities van Ahrens, Dindorf en Cod. Voss (zie 30, deze bevat ook werken van Sophocles). Niet gesigneerd, maar geschreven door Ernst Julius Kiehl (1827-73). Cahier, 11 pp. beschreven.

31. Vertaling: Antiphon, VI: Over de koorknaap. Losbladig, genummerd 1-157. Met toegevoegde bladen. Vgl. Vollgraffs artikel 'Observations sur le sixieme discours d'Antiphon', *Mnemosyne* 1.4 (1948), pp. 257-270.

Collegedictaten van Vollgraff als docent

Utrecht, 1903-8

32. De opgravingen te Delphi, 1904 (19 jan. – 24 maart)

Collegedictaat De opgravingen te Delphi, in 20 colleges. Genummerd 1-258. Toegevoegd: uittreksels van *Münchener Sitzungsberichte*, 1904. Genummerd I-[III]. Voorafgegaan door: Delphes Bibliographie (14 losse bladen) en: Lijst der diapositieven voor mijn college over Delphi (1 los blad), met verwijzingen naar de pagina's in het dictaat.

33. De bronnen der Grieksche mythologie en Grieksche goden en godsdienstleer, 2 delen, 1905, onregelmatig tot 1941/2; 1905/6

33a) Collegedictaat Over de bronnen van de Grieksche en Romeinsche mythologie. Inhoudsopgave van 20 college (1 blad); 4 losse bladen met aantekeningen; Collegedictaat, genummerd 1-150. Met toegevoegde bladen. Folio formaat.

33b) Over Grieksche goden- en godsdienstleer: Inhoudsopgave van 20 colleges (1 blad); Collegedictaat, genummerd 1-179. Met toegevoegde bladen. Folio formaat.

34. De topographie van Griekenland in het praehistorisch tijdperk, 1906/7.

Collegedictaat De topographie van het praehistorische Griekenland. Uittreksels uit Evans' verslagen over de opgravingen te Knossos, genummerd 1-6, met 2 bladen toegevoegd; Notes pour mon cours sur la topographie de la Grèce préhistorique, 10 losse bladen; Inhoudsopgave in 19 colleges (1 blad); Collegedictaat, genummerd 1-156. Hiervan ontbreekt het gedeelte 74-80; het gedeelte 81-104 werd opgevouwen aangetroffen in de map Homerus (nr. 42) en is hier weer ingevoegd. Folio formaat.

Groningen, 1908-17.

35. Argivische Mythologie, 1907/8; Utrecht, 1922 (Sage van Herakles)

Collegedictaat Argivische Mythologie, o.a.: Nikander, relaties met Egypte, Dionysos, Perseus, Herakles, bestudering van heldensagen. Genummerd 1-282. Met toegevoegde bladen.

36. Menander, 1909, 1912/3, 1917; Utrecht, 1920, 1940

Collegedictaat Menander. Genummerd 1-240, met dubbelblad met inhoudsopgave. Met toegevoegde bladen. Voorafgegaan door: De algemeene regels van het accent (ongeveer naar van Leeuwen en Vendryes). Genummerd 1-19.

37. Grieksche Antiquiteiten, 1910/11, 1913/4, 1916/7

Collegedictaat Grieksche Antiquiteiten: Inleiding, staatsbegrippen, Sparta, Atheense politeia I-LVI. Genummerd 1-442. Met toegevoegde bladen.

38. Grieksche Kunstgeschiedenis, in 3 vols., 1910/11 (vanaf okt. 1910); 1911/2 (vanaf okt. 1911); 1912/3 (vanaf sept. 1912).

38a. Collegedictaat Geschiedenis der Grieksche Kunst, I: Overzicht in 27 delen (dubbelblad); Lijst met diapositieven en te bestellen (2 dubbelbladen); Inhoudsopgave (dubbelblad en 17 toegevoegde bladen); los dubbelblad met aantekeningen; Collegedictaat (genummerd 1-347).

38b. Collegedictaat Geschiedenis van de Grieksche Kunst, II: Overzicht in 21 colleges (1 blad); 32 losse bladen met aantekeningen; Varia (dubbelblad met 13 losse bladen); Lijst met diapositieven te bestellen (1 blad); Collegedictaat (genummerd 1-231). Met toegevoegde bladen.

38c. Collegedictaat Geschiedenis van de Grieksche Kunst, III:

Overzicht in 19 colleges (dubbelblad met 32 losse bladen); Collegedictaat (genummerd 1-367). Met toegevoegde bladen.

39. Grieksche Lyrici, 1910/11, 1913/4; Utrecht 1921, 1941/2

Collegedictaat Grieksche Lyrici: Metriek, Sappho, Alkarios, Alkman, Archilochos, etc. Genummerd 1-306. Met toegevoegde bladen.

Toegevoegd: reproducties van Griekse lyrische teksten. 29 bladen (sommige dubbel) en 2 dubbelbladen. Sommige met aantekeningen zoals 'exemplar meum'. Met 10 toegevoegde bladen met aantekeningen.

40. Collegedictaat Gipsafgietsels van de Universiteit Groningen. Losse dubbelbladen, genummerd 1-26, in een enveloppe.

41. Aristophanes, 1911, onregelmatig tot 1942/3.

Collegedictaat Aristophanes: Vogels. Inleidend geheel, genummerd [0]-5, met op 1 de notitie: 'voor eventuele publicatie'. Ingevoegde bladen, A-F, met op A de notitie: 'Dit speciaal gebruikt als inleiding op coll. Nubes, Oct. 1936; Acham. Sept. 1941'. Handschriften (dubbelblad). Aristophanes: de Vogels. Genummerd 1-490.

42a. Homerus, 1911/2, onregelmatig tot 1943/4

Collegedictaat Homerus. Genummerd 1-366, met dubbelblad met inhoudsopgave. Met toegevoegde bladen. Aanvullingen over recent onderzoek. Genummerd I-XX, en I-VI+VI (oorspronkelijk tussen V-VI en VI-VII).

- de grotere bladen genummerd 81-104 over Griekse oudheden zijn uit deze map gehaald en weer ingevoegd in nr. 34.

42b. Losse aantekeningen bij mijn dictaat over Homerus / niet Argos en Homerus

Enveloppe met een paar honderd bladen met aantekeningen. Groepjes bladen die voorheen met een paperclip aan elkaar waren bevestigd zijn in aparte mappen gestopt.

Utrecht, 1917-46

43. Theocritos, 1917, 1928

Collegedictaat Theocritos: Leven en werken (genummerd I-VII); Uitgaven (dubbelblad en ingevoegd los blad); Theocritos XIV. Genummerd 1-206. Met toegevoegde bladen (die tussen 1 en 2 zijn apart in een map gedaan); Theocritos VIII. Genummerd 1-50. Met toegevoegde bladen; Theocritos XXVI. Genummerd 1-49. Met toegevoegde bladen.

Met een bonnetje van de Postcheque- en girodienst van Dr G.J.M.J. te Riele. Dit is Gerrit Jan Marie Jozef te Riele (1922-2014), die in 1950 promoveerde bij prof. Verdenius, en als lector en hoogleraar aangesteld was bij de UvA, 1980-92.

44. Thucydides, 1920/1, onregelmatig tot 1946/7

Thucydides: dingen voor publicaties, 5 pp. en los blaadje.

Collegedictaat Thucydides: Leven en werk; Inleiding over bronnen; behandeling boek II.1-64. Genummerd pp. 1-432. Met toegevoegde bladen.

45. Paleografie, 1922/3, 1924/5

Guilelmus Wittenbach, *Scripturae Graecae Specimina*, 3de editie (Berlijn, 1897), met sticker van de UB Utrecht: Hss. Leeszaal 9 A 36. Hierin een enveloppe 'College Palaeographie', met aantekeningen over de reproducties van Griekse handschriften in het boek, genummerd 1-19, en 6 ingevoegde bladen.

46. Retoriek, 1923

Collegedictaat waarvan het eerste gedeelte ontbreekt, genummerd 235-279. Op p. 235-6 over grammatici, op p. 236 begint 'De Rhetorica' (Utrecht, maart 1923). Met ingevoegde bladen, incl. krantenknipsel van 30 nov. 1921.

47a. Lysias XXIV, 1928 (jan. – febr.), 1937 (febr. - maart)

Collegedictaat Lysias XXIV: Tegen de aanklacht betreffende het met (meer) geven van geld aan den gebrekkigen. Genummerd 1-62. Voorafgegaan door Lysias XXIV: dubbelblad met aantekeningen met 5 toegevoegde bladen.

Bijgevoegd: aantekening (van Verdenius) over Vollgraffs publicaties over 31 en 47, die in dezelfde klapper waren opgeborgen.

47b. Lysias XXXII, 1937 (april)

Collegedictaat Lysias XXXII. Genummerd 1-37. Met toegevoegde bladen.

Voorafgegaan door Lysias XXXII: blad met aantekeningen 'dingen voor publicaties', gevolgd door 2 toegevoegde bladen. Vgl. zijn artikel 'Observations sur deux discours de Lysias', *Mnemosyne* 3.2 (1950), pp. 115-22.

47c. Hieraan toegevoegd, maar ongerelateerd, 3 bladen:

- Lysias VI.51, aantekening, 1 blad.

- Procl. in Plat. Remp. II (Plato, De Republica), aantekening, 1 blad.

- Ad oratores atticos (Georgias ; Antiphon VI), 1 blad, waarschijnlijk behorend bij een collegedictaat.